

סנהדרין מ

עניין: אחרי רבים להטות בסנהדרין

מרגליות הים

כב. והסבר ענין זה הוא דמה שאמרה תורה אחרי רבים להטות אינה מטעם שהרוב בודאי מכוונים יותר אל האמת כי אם מגזרת הכתוב כי אלהים ניצב בעדת אל, דאם נאמר שהטעם משום שאם הרבה חכמים מתכוונים לדיעה אחת זה מראה שהיא אמתית יותר מדעת המיעוט היה לנו לומר שזהו רק אם הרבים מנמקים הכרעתם מטעם אחד שאז רואים אנו שהיא סברה ישרה, אבל אם הרוב מתחלק בטעמים נמצא שנגד טעמו של כל אחד מחברי הרוב יש רוב שאומר כי אין הסברה ההיא נכונה ולא מתקבלת, א"כ אין כאן רוב מכוונים לסברה אחת ואעפ"כ הרי נחשבו כרוב להכריע הלכה, ע' ש"ך חו"מ סי' כ"ה ס"ק י"ט, וראיה לכך מחולין ל"א א מאחר שרבא אומר הוכשר ור"ח אומר תולין אנו על מי נסמך כ"י בנתקנה מיהו אשוו אהרדי מר לא מכשיר ומר לא מכשיר דהר"ל רבי חד ואין דבריו של אחד במקום שנים, הרי שמבטלים דברי המועט המאוחד בטעמו כשהרבים מכריעים שלא כדעתם מטעמים שונים, וראה במהרי"ט ח"ב סי' ט' ש"י בענין רבים מתרי טעמי ואל תשובני מאותה הגדה עד שאתה משווה אותנו השווה את בניך כו' עיי"ש, שרמז על המובא בויקרא רבה פ"ד ששאל גוי אחד את ריב"ק כתיב בתורתכם אחרי רבים להטות אנו מרובים מכם מפני מה אין אתם משווים עמנו בעבודה זרה, א"ל יש לך בנים, א"ל הזכרתי צרתי, א"ל למה, א"ל הרבה בנים יש לי בשעה שהם יושבים על שלחני זה מברך לאלהי פלוני וזה מברך לאלהי פלוני ואינם עומדים משם עד שמפצעים את מוחם אלו עם אלו, א"ל ומשווה אתה עמכם, א"ל לא, א"ל עד שאתה משווה עמנו לך השווה בניך, שלכאורה מוכח מזה דכיון שהרוב הם מטעמים שונים לא חשיבי רוב, אבל באמת אמרו לו תלמידיו לריב"ק לזה דחית בקנה רצון לנו מה אתה משיב כו', כי כאמור שגם אם הרוב הוא מטעמים שונים אם משתווים בסכום הוי רוב (ורב"ק השיב דכיון שישראל הם בנפש אחת בלי שום ספק ביחוד ה' אין מתחשבים עם דעת טועים, הרוב מכריע אך ספק אבל לא את הוודאי, כעין שכתב החינוך במצוה ע"ח כת חכמים מועטה תכריע כת בורים מרובה ואפילו כיוצא מצרים, ובחזו"ל שער יחוד המעשה פ"ה מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך, וע' בפני יהושע כתובות כ"ד לרש"י ד"ה באומרת ברי לי, וע' תוס' יבמות פ"ח טע"א ובש"ך חו"מ סי' מ"ו ס"ק ט', וע' זהר תרומה קס"ד טע"א ואי תימא הא כתיב כי אתם המעט מכל העמים כו' לתרץ משה"כ ברוב עם הדרת מלך), ולא עוד אלא הרי בסנהדרין היו בעל מעלות שונות בחכמה ע' רמב"ם סנהדרין פ"א ה"ג כל הגדול מחבירו בחכמה היה קרוב יותר להנשיא, וא"כ לפעמים גם כשרבו בכמות החולקים על המועטים הנה יכול היות כי בין המועט היו בעלי רוב חכמה ואעפ"כ הלכה כרובא דאיתא קמן (ע' חולין י"א רע"א) היינו רוב מנין ולא בהחריפי טובי (ע' יבמות י"ד א, וראה תשובות גאוני קדמונים סי' קמ"ד ובחדושי הרמב"ן הכא פו"ב בשם רה"ג ובשו"ת מהרשד"ם אר"ח סי' ל"ז) מוכח מכל זה כי ההכרעה כהרוב היא גזו"כ ומטעם אלהים ניצב בעדת אל.

ש"ך חו"מ סי' כה, יט

(יט) ואפי' אין הרבים מסכימים מטעם א' כו', א ונספרי שפמי כהן מ"ד ק' רמ"ז [בהנהגות איסור והיתר] העליתי דנאסורא דלוריימא לא אזלינן נמר רצם אס מסכימים להקל משני טעמים, ע"ש. מיהו נראה דהיינו דוקא כשזאלו להחיר דין שאלו מסופקים צו ממוך המיטרים, הלכך כיון שאין הרצם לפנינו מיישגין שמה צה העיקר כלומר פוסק דמתמיר ונאליך מילמא העיקר כפוסק השני דמתמיר, אכל כשהרצם לפנינו פשיטא דלולין נתייראו אע"ג שאין מסכימים מטעם אחד, דלא אשכחן נשום דוכמא דסנהדרין או דיינים נריכין הרצם לומר טעם אחד, והכי משמע נמי

חולין לו.

שאינו מכשיר את הזרעים ת"ר השורש והתז"ס דם על הדלעת רבי אומר הוכשר רבי חייא אומר תולין א"ר אושעיא מאחר שרבי אומר הוכשר ור' חייא אומר תולין אנו על מי נסמך באו ונסמך על דברי ר"ש שהיה ר"ש אומר שחיטה מכשרת ולא דם אמר רב פפא הכל מודים היכא דאיתיה לדם מתחלה ועד סוף כולי עלמא לא פליגי^א דמכשיר כי פליגי^ב בנתקנה דם בין סימן לסימן רבי סבר^א ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף והאי דם שחיטה הוא רבי חייא סבר^ב אינה לשחיטה אלא בסוף והאי דם מכה הוא ומאי תולין תולין^א הדבר עד גמר שחיטה אי איתיה לדם בסוף שחיטה מכשיר ואי לא לא מכשיר ומאי באו ונסמך על דברי ר"ש לר"ש לא מכשיר לרבי חייא מכשיר בנתקנה מיהו (6) אשוו להרדי מר לא מכשיר ומר לא מכשיר הוה ליה רבי חד ואין דבריו של אחד במקום שנים רב אשי אמר תולין לעולם משמע

ויקרא רבה ד, ו

מספיק בינינו את עונותיך. אמר ר' אלעזר גוי אחד שאל את ר' יהושע בן קרחה כתיב בתורתכם (שמות כג ב) אחרי רבים להטות, אנו

מרבים מקם, מפני מה אין אתם משווין עמנו בעבודה זרה. אמר לו יש לך פנים. אמר לו הזכרתי צרתי. אמר לו למה. אמר לו הרבה פנים יש לי, בשעה שהן יושבין על שלחני זה מברך לאלהי פלוני וזה מברך לאלהי פלוני, ואינם עומדים משם עד שמפצעים את מוחן אלו את אלו. אמר לו ומשווה אתה עמך. אמר לו לא. אמר לו עד שאתה משווה אותנו לך השווה את בניך. נדחה והלך לו. כיון שיצא אמרו לו תלמידיו רבי לזה דחית בקנה רצוץ, לנו מה אתה משיב. אמר להם בעשו כתיב ביה שש נפשות וכתוב בו נפשות הרבה, דכתיב (בראשית לו ו) ויקח

שו"ת מהרי"ט ח"ב סי' ט'

וי' לכויה דמאטרפין מדאמרין צרפך א' דיני ממונות מ"ט כהנים דברי המחייבים ודברי המחכים כדי שלא יאמרו טעם א' משני מקראות ואין מענין לכס אלא א' מנכ"מ דכתיב אחת דבר אלהים שנים זו שמעתי מקרא א' ואלא לכמה טעמים ואין טעם אחד ואלא משני מקראות משמע דוקא משני מקראות דע"כ חד מניכר שקורי משקר דחד מוכן קראי ע"כ לאו לכי אחת הא אחר שנים משני טעמים כיון דאפשר דתרווייכו איתוכי שכרי מקרא א' ואלא לכמה טעמים מוכן לכס שנים ואין לכקשות מאלות כדכס שאמר עד שאתם משוכ אותנו לך ואכס את בניך דמשמע כוואל ואין שום דעת א' לא מקרי רבים דכס כל א' שוד לירא א' צפני עממא וע"כ אי באי לאו באי לכך לא חשיבי רובא ונראה שאף מכריז איסורן מנרפן כהשוכה ה"ל